

Kózkowate (Coleoptera: Cerambycidae) masywu Chryszczatej w Bieszczadach

JACEK KURZAWA¹, WIESŁAW SZCZEPAŃSKI², WOJCIECH T. SZCZEPAŃSKI³

¹ul. Sterlinga 2/10, PL 97-200 Tomaszów Mazowiecki, e-mail: jk@entomo.pl

^{2,3}ul. Kościelna 34B/19, PL 41-103 Siemianowice Śląskie

²e-mail: wieslaw.szczepanski@katowice.lasy.gov.pl, ³e-mail: szczepanski.w@interia.pl

ABSTRACT. Longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) of Chryszczata massif in the Bieszczady Mountains.

The paper presents the results of study of longhorn beetles of Chryszczata massif (Bieszczady Mountains). The observations were done irregularly by the authors during the last 26 years. In the studied area a total number of 78 species have been recorded. Four species – *Stenurella nigra*, *Tetropium gabrieli*, *Monochamus galloprovincialis* and *Agapanthia intermedia* – are recognized as new for the Bieszczady Mountains zoogeographical region. Two species – *Arhopalus ferus* and *Clytus rhamni* – have been removed from the Bieszczady Mountains fauna.

KEY WORDS: Coleoptera, Cerambycidae, Bieszczady Mts.

WSTĘP

Znajomość kózkowatych Bieszczad opiera się głównie na pracach: NOWICKI (1858), SKALSKI (1966), CAPECKI (1969), ŚLIWIŃSKI, LESSAER (1970), BURAKOWSKI i in. (1990), SZCZEPAŃSKI (1994), GUTOWSKI (1995), ŚLÁMA, GUTOWSKI (1997), PAWLOWSKI et al. (2000), HOLLY (2007), KOZAK (2010) i KURZAWA (2012b). Pierwsze dane o kózkowatych obszaru Chryszczatej, znaleźć można w pracy ŚLIWIŃSKIEGO i LESSAERA (1970), gdzie ze wschodnich stoków Chryszczatej w rejonie doliny Rabiańskiego Potoku (Rabe, Bystre, Jabłonki i Lubne) wymienione zostały 72 gatunki.

Z fauny Bieszczad usunięty został *Calamobius filum* (MICHALCEWICZ 2003), który był błędnie wykazany przez COCKELL'a (1990). W pracy ŚLIWIŃSKIEGO i LESSAERA (1970) wykazany był również błędnie *Molorchus kiesenwetteri* (ZIARKO 1993). Należy usunąć także *Arhopalus ferus* (HOLLY, 2007), który po ponownej weryfikacji został oznaczony jako *Arhopalus rusticus* (HOLLY, inf. koresp.). Z Mikowa błędnie podany jest również *Clytus rhamni* przez Z. Śliwińskiego (BURAKOWSKI i in. 1990). Cały zbiór Z. Śliwińskiego został zakupiony w 1985 roku przez Szczepana Ziarkę, jednak w tym zbiorze nie było *C. rhamni* (ZIARKO, inf. koresp.) a informację o *C. rhamni* Z. Śliwiński podał osobiście do Katalogu i informacja ta ani okazy nie były nigdy dotąd weryfikowane. W celu potwierdzenia tego rekordu udało nam się dotrzeć do zbioru Z. Śliwińskiego, który obecnie jest przechowywany w Muzeum Przyrodniczym w Łodzi (za co dr M. Michalskiemu składamy podziękowania). W zbiorze znajdują się tylko 4 okazy *C. rhamni* z Bułgarii oraz 4 okazy *C. lama*, z których jeden pochodzi właśnie z Mikowa (02.07.1978 leg. J. Ługowoj). Najprawdopodobniej ten okaz stał się źródłem pomyłki, gdyż gatunki *C. rhamni* i *C. lama* są zewnętrznie bardzo łatwe do pomylenia. *C. rhamni* należy usunąć z fauny Bieszczad z powodu braku okazów dowodowych, mając na uwadze, że gatunek ten chętnie odwiedza kwiaty i nie mógłby ująć uwadze zbieraczy. Tym samym należy również unieważnić rekord *C. rhamni* z Trzech Koron, podany

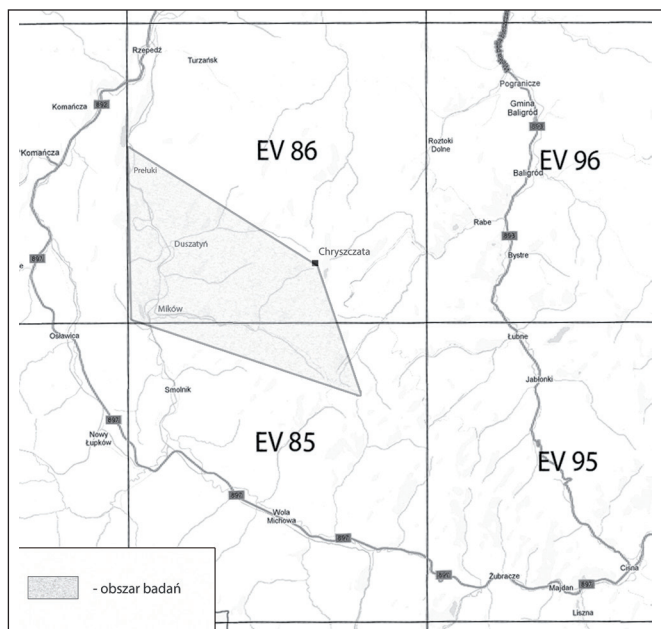
do *Katalogu Fauny Polski* (BURAKOWSKI i in. 1990) przez Z. Śliwińskiego z powodu braku okazu dowodowego, co dodatkowo powoduje, że wszystkie obecne doniesienia o występowaniu *C. rhamni* w Polsce są historyczne (GUTOWSKI 1995) i gatunek ten należy wykreślić z fauny Polski.

Tak więc liczba stwierdzonych w Bieszczadach gatunków, przed opublikowaniem niniejszej pracy, wynosiła 96. Potwierdzenia wymaga stałe występowanie *Gracilia minuta* (SZCZEPAŃSKI 1994). Ponadto brak jest informacji o powojennym występowaniu w Bieszczadach 3 gatunków: *Stenocorus meridianus*, *Anisorus quercus* i *Gnathacmaeops pratensis*, chociaż mają one bliskie Bieszczadom stanowiska na Słowacji i Ukrainie.

Celem pracy było podsumowanie wieloletnich badań prowadzonych po zachodniej stronie masywu Chryszczatej i porównanie ich z dotychczasowymi informacjami literaturowymi.

TEREN BADAŃ

Masyw Chryszczatej (997 m n.p.m.) znajduje się w paśmie Wysokiego Działu (Wołosania) zachodniej części Bieszczad przy granicy z Beskidem Niskim. Badaniami objęto obszar o powierzchni około 10 km² ograniczony od zachodniej strony doliną rzeki Oslawy – od miejscowości Prełuki, przez Duszatyn do Mikowa i dalej drogą na wschód od Mikowa do przełęczy Żebrak. Obszar ten znajduje się praktycznie w kwadracie UTM EV86 i tylko w rejonie przełęczy Żebrak w kwadracie UTM: EV85 (ryc. 1). Najlepiej spenetrowanym terenem jest obszar w dolinie rzeki Oslawy pomiędzy Duszatynem a Mikowem oraz zbocza masywu Chryszczatej wzdłuż potoków Mikowy i Olchowaty.

Ryc. 1. Teren badań.

Fig. 1. Research area.

MATERIAŁ I METODY

Badania terenowe prowadzone były w latach 1986–2012 w okresie od czerwca do pierwszej dekady września. Korzystano z pięciu metod odłowu imagines kózek: głównie na upatrzonego – zbiór z kwiatów i na materiale lęgowym, z czerpakowania roślin zielnych, z otrząsania gałęzi, z połowów na światło, okazy pozyskiwano również w wyniku hodowli laboratoryjnej.

Przy ocenie częstości występowania gatunków badanego terenu wykorzystano metodę zaproponowaną przez STROJNEGO (1974), z modyfikacją polegającą na zmniejszeniu liczby grup określających częstość występowania z 6 na 4 grupy:

- gatunki pospolite – oznaczone literą P;
- gatunki częste – oznaczone literą C;
- nieliczne i dość rzadkie – oznaczone literą N;
- gatunki rzadkie oraz bardzo rzadkie – oznaczone literą R;

Oprócz obserwacji własnych, autorzy: JACEK KURZAWA (JK) oraz WIESŁAW i WOJCIECH SZCZEPAŃSCY (WWS), wykorzystali także w pracy informacje uzyskane dzięki uprzejmości: BOŻENY i JAROSŁAWA FRUNZE (BJF), LECHA KRUSZELNICKIEGO (LK), JANUSZA KACZKOWSKIEGO (JKa) i TOMASZA MOKRZYCKIEGO (SE KNL SGGW – Sekcja Entomologiczna Koła Naukowego Biologów SGGW), za co im składają serdeczne podziękowania. Aktualne nazewnictwo przyjęto na podstawie opracowania: „Wykaz systematyczny kózkowatych (Coleoptera, Cerambycidae) Polski” (KURZAWA 2012b). (<http://www.entomo.pl/coleoptera/cerambycidae/index.php>).

Poniżej znajduje się lista gatunków, przy których zrezygnowano z podawania szczegółowych dat i miejsc połowów z powodu charakteru ich występowania (P i C) na badanym obszarze; gatunki te były wykazywane już w literaturze oraz były regularnie spotykane podczas bieżących badań. Przy gatunkach tych podano tylko okres pojawu i tylko dla niektórych szczegóły z ich biologii.

1. *Rhagium (Rhagium) inquisitor* (LINNAEUS, 1758) – VI–VII, C;
2. *Rhagium (Megarhagium) mordax* (DEGEER, 1775) – VI–VII, P;
3. *Evodinus clathratus* (FABRICIUS, 1793) – VI–VII, C;
4. *Gaurotes (Carilia) virginea* (LINNAEUS, 1758) – VI–VII, C;
5. *Dinoptera collaris* (LINNAEUS, 1758) – VI–VII, C;
6. *Pidonia (Pidonia) lurida* (FABRICIUS, 1793) – VI–VII, P;
7. *Grammoptera ruficornis* (FABRICIUS, 1781) – VI–VII, C;
8. *Alosterna tabacicolor* (DEGEER, 1775) – VI–VII, P;
9. *Pseudovadonia livida* (FABRICIUS, 1777) – VI–VII, P;
10. *Melanoleptura scutellata* (FABRICIUS, 1781) – lato, P;
11. *Stictoleptura maculicornis* (DEGEER, 1775) – lato, P;
12. *Stictoleptura tesserula* (CHARPENTIER, 1825) – lato, C;
13. *Stictoleptura (Aredolpona) rubra* (LINNAEUS, 1858) – lato, P;
14. *Anastrangalia dubia* (SCOPOLI, 1763) – lato, P;
15. *Anastrangalia sanguinolenta* (LINNAEUS, 1761) – lato, C;
16. *Pachytodes cerambyciformis* (SCHRANK, 1781) – lato, P;
17. *Leptura annularis* FABRICIUS, 1801, – lato, P;
18. *Leptura quadrifasciata* LINNAEUS, 1758, – lato, P;
19. *Rutpela maculata* (PODA, 1761) – lato, P;
20. *Stenurella melanura* (LINNAEUS, 1758) – lato, P;

21. *Aromia moschata* (LINNAEUS, 1758) – lato, C;
22. *Xylotrechus rusticus* (LINNAEUS, 1758) – lato (rójka na kłodach osikowych i bukowych), C;
23. *Monochamus sutor* (LINNAEUS, 1758) – lato, C;
24. *Monochamus sartor* (FABRICIUS, 1787) – lato, P;
25. *Aegomorphus clavipes* (SCHRANK, 1781) – lato, P;
26. *Saperda (Lopezcolonia) scalaris* (LINNAEUS, 1758) – VI–VII, P;
27. *Oberea oculata* (LINNAEUS 1758) – lato, C;
28. *Agapanthia (Epopetes) villosoviridescens* (DEGEER, 1775) – od czerwca, głównie w lipcu, do sierpnia, na uwagę zasługują okazy *A. villosoviridescens*, posiadające zaczerwienione człony czułków (Bystre 08–11.6.2008, leg. P. Zięba, det. et coll. JK, 2011), C.

Wykaz gatunków o występowaniu nielicznym i dość rzadkim (N), oraz rzadkim i bardzo rzadkim (R).

Prioninae LATREILLE, 1802

1. *Prionus coriarius* (LINNAEUS, 1758)
Mików 17.07.2007, 1 ♂ do światła, 27.07.2008, 1 ♀ do światła, 15.07.2011, 1 ♀ do światła,
leg. BJF i WWS, R;

Lepturinae LATREILLE, 1802

2. *Oxymirus cursor* (LINNAEUS, 1758)
Mików 19.06.1988, 21.06.1994, Duszatyn 20.06.1988, leg. JK; Mików 10.06.2011, 1 ♂ na
zrębie świerkowym, leg. JKa, in coll. WWS, R;
3. *Pachyta quadrimaculata* (LINNAEUS, 1758)
Mików 15.07.2011, 1 ♀ na kwiatach Apiaceae, leg. WWS, R;
4. *Nivellia sanguinosa* (GYLLENHAL, 1827)
Duszatyn 16.06.1988, 5 exx., 19.06.1994, 15 exx., 04.07.1997, 3 exx.; Mików 10.06.1988,
kilkadziesiąt exx. na *Viburnum opulus*, 20.06–23.06.1994, 14 exx. na *Viburnum opulus*,
01–03.07.1997, 3 exx., leg. JK; Duszatyn i Mików 14.06.1998, kilka exx., leg. LK; Mików
10.06.2011, 1 ♂ i 1 ♀ na *Aruncus silvestris*, leg. JKa, in coll. WWS; dawniej C, aktualnie R;
5. *Lepturobosca virens* (LINNAEUS, 1758)
Mików 12.07.2008, 2 exx. na baldachach, SE KNL SGGW, inf. T. Mokrzycki; Mików
20.07.2011, 1 ♂ na kwiatach Apiaceae, leg. JKa, in coll. WWS, R;
6. *Strangalia attenuata* (LINNAEUS, 1758)
od czerwca (Duszatyn 26.06.2011), głównie w lipcu (Mików 15.07.1996, 20.07.2006,
15–17.07.2011), do sierpnia (Mików 03.08.2008), lokalnie po kilka ♂♂ i ♀♀ na kwiatach
Apiaceae, leg. WWS i inni, N;
7. *Leptura aethiops* PODA, 1761
Mików 24, 26.06.2011, 23.06.2012, kilka ♂♂ i ♀♀ na kwiatach *Aruncus silvestris* i Apiaceae,
leg. WWS i inni, N;
8. *Stenurella nigra* (LINNAEUS, 1758)
Mików 24.06.2011, 1 ♂, Duszatyn 24.06.2012, 1 ♂, na kwiatach *Aruncus silvestris* i Apiaceae,
leg. WWS, nowy dla Bieszczad, R;

Necydalinae LATREILLE, 1825

9. *Necydalis major* LINNAEUS, 1758
Preluki 01.08.1986, 3 ♂♂, Mików 28.07.1988, 1 ♂, 04.08.1988, 1 ♂, na Apiaceae, leg. JK;

Duszatyn i Mików 21–30.07.1999, 10 exx., leg. LK; Mików 31.07.2008, 1 ♀ na sągach osikowych, 21.07.2010, 1 ♀ na Apiaceae, leg. BJB, R;

Spondylidinae AUDINET-SERVILLE, 1832

10. *Spondylis buprestoides* (LINNAEUS, 1758)
Mików 17.07.2003, leg. BJB; 28.07.2008, leg. WWS, pojedyncze exx. na sągach sosnowych, R;
11. *Asemum striatum* (LINNAEUS, 1758)
Mików 24.06.2011, 1 ♀ na sągach sosnowych, leg. WWS, R;
12. *Arhopalus rusticus* (LINNAEUS, 1758)
Mików 31.07.2008, 1 ♀ na sągach sosnowych, leg. BJB, R;
13. *Tetropium castaneum* (LINNAEUS, 1758)
Mików 10.06.2011, 1 ♂, leg. JKa, in coll. WWS, 07.07.2011, pojedyncze ♂♂ i ♀♀ na dłuźcach świerkowych, leg. BJB, R;
14. *Tetropium fuscum* (FABRICIUS, 1787)
Duszatyn 28.07.2008, 1 ♀ na dłuźcy świerkowej, leg. BJB; Mików 05.08.2008, 1 martwa ♀ w kolebce poczwarkowej w dłuźcy świerkowej, 23.06.2012, 1 martwy ♂ w kolebce poczwarkowej w złomie świerkowym, leg. WWS, R;
15. *Tetropium gabrieli* (J. WEISE, 1905)
Duszatyn 30.07.2008, 1 martwa ♀ wydobyta z kolebki w posuszu modrzewiowym, leg. WWS, w kolejnych latach obserwowano na składach drewna pomiędzy Duszatynem a Mikowem pojedyncze „jałowe” już dłuźce z otworami wylotowymi, nowy dla Bieszczad, R;

Cerambycinae LATREILLE, 1802

16. *Obrium brunneum* (FABRICIUS, 1793)
Mików 03.07.1997, liczne exx., leg. JK; Duszatyn i Mików, 21–23.06.1999, masowy pojaw, leg. LK; Mików 24.06.2011, Duszatyn 26.06.2011, Mików 23.06.2012, kilka ♂♂ i ♀♀ na *Aruncus silvestris*, leg. WWS i inni, dawniej C, obecnie N;
17. *Molorchus (Caenoptera) minor* (LINNAEUS, 1758)
Mików 26.06.2011, 23.06.2012, po kilka ♂♂ i ♀♀ na *Aruncus silvestris*, leg. WWS i inni, N;
18. *Molorchus (Molorchus) umbellatarum* (SCHREBER, 1759)
Duszatyn i Mików, 21–23.06.1999, masowy pojaw, leg. LK; Duszatyn 26.06.2011, 1 ♂ i 1 ♀ na *Aruncus silvestris*, leg. WWS, dawniej N, obecnie R;
19. *Cerambyx (Microcerambyx) scopolii* FUESSLY, 1775
Mików 04.08.1992, 1 ♀ na kwitjącym *Heracleum* sp. (KURZAWA et al. 2011); Mików 12.07.1994, 1 ♀ w locie, leg. J. Kaczmarczyk, in coll. JK, R;
20. *Rosalia alpina* (LINNAEUS, 1758)
Duszatyn 31.07.1986, in copula, 20.07.1994, 1 ex., Mików 04.09.1987, martwy okaz na składzie, 04.08.1991 oraz 03–07.08.1992, obserwowano masową rójkę, 22–27.07.1994, 8 exx., 09.08.2001, 2 exx., leg. JK; Mików 15–16.07.1996, 14.07.2001, 17–18.07.2003, 12–22.07.2006, 13–29.07.2007, 27–29.07.2008, 18.07.2009, 11–15.07.2011, po kilka ♂♂ i ♀♀, obserwacja na sągach bukowych i na zrębach bukowych, inf. WWS i inni; dawniej C, obecnie N;
21. *Hylotrupes bajulus* (LINNAEUS, 1758)
Mików 27.07.2008, 1 ♀ na ścianie stodoły, leg. WWS; 12.07.2008, 6 exx. na wałkach świerkowych, leg. SE KNL SGGW, R;

22. *Callidium violaceum* (LINNAEUS, 1758)
Mików 20.06.1987, 2 exx., 10.06.1988, 1 ex., leg. JK; Mików 23.06.2012, 1 ♂ na sęgu świerkowym, leg. WWS, R;
23. *Callidium (Paleocallidium) coriaceum* PAYKULL, 1800
Mików 11.07.2008, 2 exx. na wałkach świerkowych, leg. SE KNL SGGW; Mików 16 i 19.07.2011, 1 ♂ i 1 ♀ na sągach świerkowych, leg. BJB, R;
24. *Phymatodes testaceus* (LINNAEUS, 1758)
Mików 15.07.2011, kilka ♂♂ i ♀♀ na sągach bukowych, leg. WWS, R;
25. *Plagionotus arcuatus* (LINNAEUS, 1758)
Dusztatyn 11.06.1988, 10 exx., rójka na dłuźcach bukowych, leg. JK, R;
26. *Cyrtoclytus capra* (GERMAR, 1824)
Prełuki 31.07–02.08.1986, 2 exx., Dusztatyn 22.07.1987, 1 ex., Mików 11.06.1988, 1 ex., 03.07–17.07.1989, 49 exx., 10.08.1989, 2 exx., 03–06.08.1992, 19 exx., 22.07–27.07.1994, 24 exx., 03.07.1997, 12 exx., leg. JK; Mików 15, 27.07.2007, 02–06.08.2008, 24.06.2011, Dusztatyn 23.06.2012, po kilka ♂♂ i ♀♀, leg. WWS i inni; okazy spotykano najczęściej na kwiatostanach dużych baldachów *Heracleum spondylium* i *Angelica silvestris*, rzadziej na mniejszych; *Aegopodium podagraria* i *Chaerophyllum* sp., rzadko na *Filipendula ulmaria*, w sąsiedztwie zadrzewień olchowych w pobliżu potoków, dawniej C, obecnie N;
27. *Clytus arietis* (LINNAEUS, 1758)
Mików 21.06.1994, 1 ♂, leg. JK; Dusztatyn 24.06.2012, 1 ♂ na *Aruncus silvestris*, leg. WWS, R;
28. *Clytus lama* (MULSANT, 1847)
Dusztatyn 21–24.07.1987, 12 exx. na dłuźcach jodłowych, Mików 27.07.1988, 21.07.1994, leg. JK; Mików 14–19.07.2001, 12–21.07.2006, 25, 27.07.2007, 22.07.2009, 13.07.2011, 23.06.2012, Dusztatyn 28.07.2008, pojedyncze okazy poławiane na kwiatostanach Apiaceae i sągach świerkowych, leg. WWS i inni, N;
29. *Chlorophorus (Immaculatus) herbsti* (BRAHM, 1790)
Prełuki 01.08.1986, 1 ex., Dusztatyn 23.07.1987, 1 ex. na buku na składzie drewna, Mików 03.08.1992, 1 ex., leg. JK; Dusztatyn i Mików, 29.07.1999, kilka exx., leg. LK; Mików 19.06.2007, 27.07.2008, 01.08.2008, leg. WWS i inni; od połowy czerwca do początku sierpnia pojedyncze okazy poławiane najczęściej na kwiatostanach Apiaceae i *Filipendula ulmaria*, rzadziej na sągach drewna liściastego, N;
30. *Anaglyptus mysticus* (LINNAEUS, 1758)
Dusztatyn 18.06.1987, 1 ex. f. *hieroglyphicus* na kwitnącym *Crataegus* sp., Mików 23.06.1990, leg. D. Duczkowski; Mików 21.06.1994, 1 ex. na sęgu bukowym, leg. JK, R;

Lamiinae LATREILLE, 1825

31. *Monochamus galloprovincialis* (OLIVIER, 1795)
Mików 14.07.2008, 1 ♀, 27.07.2008, 1 ♀, 02.08.2008, 1 ♂, 17.07.2011, 1 ♀, na sągach sosnowych, leg. WWS; 15.07.2011, 1 ♂ na sągach sosnowych, leg. BJB, nowy dla Bieszczad, R;
32. *Monochamus saltuarius* (GEBLER, 1830)
Mików 15.07.2011, 1 ♂ na dłuźcy świerkowej, leg. BJB, R;
33. *Acanthocinus aedilis* (LINNAEUS, 1758)
Mików 10.06.2011, 1 ♂ na zrębie sosnowym, leg. JKa, in coll. WWS, R;
34. *Acanthocinus griseus* (FABRICIUS, 1793)
od czerwca (Mików 23.06.2012), do lipca (Mików 15.07.2011), pojedyncze osobniki na sągach świerkowych, leg. WWS i inni, R;

35. *Acanthocinus reticulatus* RAZOUMOWSKI, 1789
Mików 30.07.2008, 1 ♂ na sągach jodłowych, leg. WWS, R;
36. *Leiopus linnei* WALLIN, NYLANDER & KVAMME, 2009
Mików 22.07.2009, 10.07.2011, kilka ♂♂ i ♀♀, leg. BJF, R;
37. *Leiopus nebulosus* (LINNAEUS, 1758)
Mików 24.06.2011, 23.06.2012, po kilka ♂♂ i ♀♀ na sągach liściastych, leg. WWS, N;
38. *Pogonocherus (Pityphylus) fasciculatus* (DEGEER, 1775)
Mików 27.06.2011, 1 ♀ na sągu św, leg. WWS, R;
39. *Pogonocherus hispidulus* (PILLER, 1783)
Mików, kilka ♂♂ i ♀♀ z gałęzi jabłoni ex cult. 07.08.2007, Duszatyn, kilka ♂♂ i ♀♀ z gałęzi jabłoni ex cult. 30.07.2011, leg. WWS, R;
40. *Pogonocherus hispidus* (LINNAEUS, 1758)
Mików, kilka ♂♂ i ♀♀ z gałęzi jabłoni ex cult. 02.08.2007, leg. WWS, stanowisko w Mikowie jest potwierdzeniem występowania tego gatunku w Bieszczadach (GUTOWSKI 1995), R;
41. *Saperda (Lopezcolonia) perforata* (PALLAS, 1773)
Mików 27.06. 2007, 16–27.07.2007, 23.07.2009, 17.07.2011, po kilka ♂♂ i ♀♀ na kłodach osiki, leg. WWS i inni, N;
42. *Saperda (Compsidia) populnea* (LINNAEUS, 1758)
Mików 16.07.2011, larwa w żerowisku w pędzie osiki, leg. WWS; 10.06.2012, 1 ♀, leg. JKa, in coll. WWS, R;
43. *Saperda carcharias* (LINNAEUS, 1758)
Mików 19–28.07.2007, 20.07.2009, po kilka ♂♂ i ♀♀, na pniu i gałęziach młodych osik, leg. BJF i WWS, N;
44. *Menesia bipunctata* (ZOUBKOFF, 1829)
Duszatyn, 24.06.2012, żerowiska w pędach starej kruszyny, wydobyto szczątki 1 okazu z kolebki, leg. WWS, R;
45. *Oberea pupillata* (GYLLENHAL, 1817)
Duszatyn 24.06.1994, 1 ex., 02–05.07.1997, 8 exx., największą aktywność wykazują w godzinach przedpołudniowych na oświetlonych krzewach *Lonicera nigra*, leg. JK, R;
46. *Oberea linearis* (LINNAEUS 1761)
Prehuki, 13.07.1995, 1 ex., w locie na północnym stoku przy kolejce wąskotorowej, leg. A. Has, R;
47. *Stenostola dubia* (LAICHARTING, 1784)
Duszatyn 18.06.1987, 14 exx., Mików 21–22.06.1994, 42 exx. na nasłonecznionych liściach *Corylus avellana*, leg. JK; Mików 19.05.2008, 1 ♂ ex cult. z gałęzi *Corylus avellana*, leg. WWS; dawniej C, obecnie N;
48. *Tetrops praeustus* (LINNAEUS 1758)
Duszatyn 19.06.1987, 1 ex. na liściach *Corylus avellana*, leg. JK, R;
49. *Phytoecia (Musaria) affinis* (HARRER, 1784)
Prehuki 04.07.1997, 20 exx., leg. JK; od czerwca (Mików 24–30.06.2011, 23.06.2012), do lipca (Mików 15.07.2007, 01–16.07.2011), po kilka ♂♂ i ♀♀ na łodygach Apiaceae, leg. WWS i inni, dawniej C, obecnie N;
50. *Agapanthia intermedia* GANGLBAUER, 1884
Mików 27.06.2004, 1 okaz na łące na roślinach zielnych, leg. M. Wełnicki, det. JK, nowy dla Bieszczad, R.

PODSUMOWANIE

Niezależne obserwacje prowadzone przez autorów w latach 1986–2001 (JK) oraz 2001–2012 (BJF i WWS) wykazały występowanie na badanym obszarze 78 gatunków.

1. Gatunki nowe dla Bieszczad (4): *S. nigra*, *T. gabrieli*, *M. galloprovincialis* i *A. intermedia*. Tym samym aktualnie wykaz kózkowatych Bieszczad obejmuje 100 gatunków, łącznie z *Rhaphuma gracilipes* (KURZAWA 2012b), bez *Arhopalus ferus* (HOLLY, inf. koresp.) i *Clytus rhamni*.

2. Gatunki stwierdzone po raz pierwszy na badanym obszarze (10): *S. nigra*, *T. gabrieli*, *M. galloprovincialis*, *A. intermedia*, *P. testaceus*, *C. arietis*, *L. linnei*, *M. bipunctata*, *P. fasciculatus* i *P. hispidus*.

3. Gatunki rzadkie (14), znane ze wschodnich zboczy Chryszczatej, których występowanie na badanym terenie zostało potwierdzone: *P. quadrimaculata*, *L. virens*, *A. striatum*, *A. rusticus*, *N. major*, *P. coriaceum*, *P. arcuatus*, *A. mysticus*, *M. saltuarius*, *A. reticulatus*, *S. dubia*, *T. praeustus*, *O. linearis* i *O. pupillata*.

4. Gatunki rzadkie, znane ze wschodnich zboczy Chryszczatej i Mikowa, których występowanie na badanym terenie nie zostało potwierdzone (6): *Cerambyx cerdo*, *Ropalopus macropus*, *Exocentrus lusitanus*, *Saperda similis*, *Phytoecia cylindrica* (ŚLIWIŃSKI, LESSAER 1970), oraz *Ropalopus ungaricus* (PARTYKA 1987). Prawdopodobnie ich populacje w masywie Chryszczatej są obecnie skrajnie nieliczne lub wyginęły, nie potwierdzono także występowania *Clytus rhamni*, podanego wcześniej błędnie, z Mikowa (BURAKOWSKI i in 1990). Po uwzględnieniu tych 6 gatunków i 78 gatunków stwierdzonych w ostatnich badaniach, liczba gatunków związanych z masywem Chryszczatej wynosi 84, co stanowi 84% fauny kózek Bieszczad.

5. Gatunki wykazane z Bieszczad spoza masywu Chryszczatej, których nie udało się potwierdzić na badanym obszarze (16): *Lamia textor*, *Stenurella bifasciata* (Rzepedź), *Deilus fugax* (Habkowce) (ŚLIWIŃSKI, LESSAER 1970), *Grammoptera ustulata* (góra Smerek), *Anisarthron barbipes* (góra Szeroki Wierch i Tarnica, Cisna, Wetlina), *Rhannusium bicolor* (góra Przysłup koło Cisny i dolina Wołosatego), *Anastrangalia reyi* (UTM FV04 i FV15), *Oberea erythrocephala* (GUTOWSKI 1995), *Xylotrechus capricornus* (Roztoki Górne) (SLÁMA, GUTOWSKI 1997) i *Rhaphuma gracilipes* (Otryt) (KURZAWA 2012b), nie jest wykluczone występowanie w badanym rejonie również *Gracilia minuta* (Tarnawa), *Saphanus piceus* i *Stenostola ferrea* (znane z Bukowego Berda) (SZCZEPAŃSKI 1994); możliwe jest występowanie 3 gatunków podanych ogólnie z Bieszczad przez NOWICKIEGO (1858), tj. *Stenocorus meridianus*, *Anisorus quercus* i *Gnathacmaeops pratensis*.

6. Potwierdzono występowanie po zachodniej stronie masywu Chryszczatej dwóch gatunków chronionych, tj. *Rosalia alpina* i *Cerambyx scopolii*, który ostatnio został stwierdzony ponownie w paśmie granicznym w rejonie Dziurkowca (HOLLY 2007); *R. alpina* posiada na badanym obszarze stabilną populację, wieloletnia penetracja przyległych terenów w czasie obserwacji rójki pokazała, że miejsca jej występowania koncentrują się w rejonie masywu Chryszczatej dzięki dużemu udziałowi starodrzewi buka i pozostawianiu podczas planowych cięć rębnych odziomkowych fragmentów buków, chętnie zasiedlanych przez ten gatunek.

7. Odnotowano wyraźny spadek częstości występowania trzech gatunków w stosunku do danych literaturowych: *Ch. herbsti*, który był podawany jako bardzo liczny w trakcie badań z lat 50–60 (ŚLIWIŃSKI, LESSAER 1970) po wschodniej stronie masywu Chryszczatej a obecnie jest po drugiej stronie tego masywu (w dolinie Osławy) zdecydowanie nieliczny, także *C. capra* i *N. sanguinosa* były dawniej licznie spotykane na kwiatkach, a obecnie, podobnie jak *Ch. herbsti*, są nieliczne.

8. Zachodnie zbocza masywu Chryszczatej wyróżniają się prócz zauważalnego naturalnego udziału jodły także powojennymi nasadzeniami sosny pospolitej, świerka pospolitego i modrzewia europejskiego, stąd występują tu, co prawda jeszcze nielicznie lub rzadko, takie gatunki, jak: *A. aedilis*, *A. griseus*, *A. reticulatus*, *O. cursor*, *P. quadrimaculata*, *M. minor*, *S. buprestoides*, *A. striatum*, *A. rusticus*, *T. fuscum*, *T. castaneum*, *C. lama*, *O. brunneum*, *H. bajulus*, *C. violaceum*, *P. coriaceum*, *L. virens*, *M. saltuarius* i *P. fasciculatus*, czy nie wykazane wcześniej w Bieszczadach: *T. gabrieli* i *M. galloprovincialis*. Z grupy gatunków związanych z drzewami iglastymi jedynie populacje *R. inquisitor*, *R. mordax*, *G. virginea*, *S. rubra*, *A. dubia*, *A. sanguinolenta*, *M. sartor* i *M. sutor*, są na badanym obszarze stosunkowo liczniejsze.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1990. Chrząszcze – Coleoptera. Cerambycidae i Bruchidae. *Kat. Fauny Polski* 23(15): 1–311.
- CAPECKI Z. 1969. Owady uszkadzające drewno buka zwyczajnego (*Fagus sylvatica* L.) na obszarze jego naturalnego zasięgu w Polsce. *Pr. Inst. badaw. Leśn.* 367: 3–166.
- COCKELL CH. S. 1990. Coleoptera of South-East Poland. *Bull. amat. Entomologist's Soc.* 49: 217–220.
- GUTOWSKI J. 1995. Kózkowate (Coleoptera, Cerambycidae) wschodniej części Polski. *Pr. Inst. badaw. Leśn.* 811: 3–190.
- HOLLY M. 2007. Nowe stanowiska rzadkich gatunków chrząszczy na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz w Bieszczadach Zachodnich. *Roczn. bieszcz.* 15: 243–251.
- KOZAK B. 2010. Nowe stanowisko *Leiopus linnei* WALLIN, NYLANDER et KVAMME, 2009 (Coleoptera: Cerambycidae) w Bieszczadach. *Wiad. ent.* 29(4): 299.
- KURZAWA J. 2012a. Wykaz systematyczny kózkowatych (Coleoptera, Cerambycidae) Polski. [Online:] <http://www.entomo.pl/coleoptera/cerambycidae/index.php> [02.11.2012].
- KURZAWA J. 2012b. Distribution of *Rhaphuma gracilipes* (FALDERMANN, 1835)(Coleoptera: Cerambycidae) in Europe. *Acta ent. siles.* 20: 65–70.
- KURZAWA J., SZCZEPAŃSKI W., SZCZEPAŃSKI W. 2011. Nowe stanowiska *Cerambyx scopolii* (FUESSLY, 1775) (Coleoptera: Cerambycidae) w Polsce. *Acta ent. siles.* 19: 85–86.
- MICHALCEWICZ J. 2003. *Calamobius filum* (ROSSI, 1970) (Coleoptera: Cerambycidae) omyłkowo wykazany z Polski – weryfikacja danych z piśmiennictwa. *Wiad. ent.* 22(1): 53.
- NOWICKI M. 1858. Coleopterologisches über Ostgalizien. *Jber. k. k. Obergymn. Sambor* 1858: 1–24.
- PARTYKA M. 1987. Nowe stanowiska *Rhopalopus ungaricus* (HERBST) i *Dorcadion holosericeum* (KRYN.) (Coleoptera, Cerambycidae) w Polsce. *Przegl. zool.* 31(4): 481–483.
- PAWŁOWSKI J., PETRYSAK B., KUBISZ D., SZWAŁKO P. 2000. Chrząszcze (Coleoptera) Bieszczadów Zachodnich. *Monogr. bieszcz.* 8: 9–143.
- SKALSKI A. 1966. O chrząszczach z rodziny kózkowatych (Cerambycidae) w Bieszczadach. *Wierchy* 35: 198–199.
- SLÁMA M., GUTOWSKI J. M. 1997. *Xylotrechus capricornis* (GEBLER, 1830) (Coleoptera: Cerambycidae) – gatunek nowy dla polskiej i czeskiej fauny. *Wiad. ent.* 16(2): 83–97.
- STROJNY W. 1974. Cerambycidae (Coleoptera) Wrocławia w latach 1948–1973. *Polskie Pismo ent.* 44: 741–752.
- SZCZEPAŃSKI W. 1994. Nowe stanowiska kózkowatych (Coleoptera, Cerambycidae) na terenie Polski. *Acta ent. siles.* 2(2): 35–37.

- ŚLIWIŃSKI Z., LESSAER. M. 1970. Materiały do poznania kózek Polski (Coleoptera, Cerambycidae) ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadów Zachodnich. *Roczn. Muz. górnośl.* (Przyr.) 5: 77–127.
- ZIARKO S. 1993. Weryfikacja niektórych błędnych danych dotyczących Cerambycidae (Coleoptera), zawartych w „Katalogu Fauny Polski”. *Wiad. ent.* 12(1): 15–17.